

for bedre at kunne kontrollere deres rentabilitet blev statsbedriftsformen valgt. Dette indebærer, at bedriftens regnskaber ikke går over statsbudgettet. Ved loven af 1928 har man forsøgt at give statsbedrifterne en status, som ligger så nær som muligt op ad de private foretagenders. Statsbedrifterne er dog ikke retspersoner.

Nederlandene har følgende statsbedrifter:

1. Statstrykkeriet.
2. Statens mønt (De Rijksmunt).
3. Post, telegraf og telefon (PTT). Drives som én virksomhed for hele landet.
4. Fiskerihavnen i IJmuiden. Da denne er landets eneste havn på selve Nordsøkysten, fandt man det rimeligt, at staten påtog sig bygningen og driften.
5. Statsminerne i Limburg, der oprettedes i 1902, producerer stenkul, koks, gas, kunstgødning samt råstoffer til plastikfabrikation.

Baggrunden for statens engagement var ønsket om at sikre landets kulforsyninger. I 1902 havde minerne ikke kunnet komme i gang ved privat hollandsk finansiering, og da der allerede var store udenlandske interesser i de eksisterende miner, fandt man det på sin plads, at staten pekuniært bidrog til oprettelse af et rent nederlandsk selskab.

Den nederlandske stat ejer fire af de 12 kulminer i provinsen Limburg. De øvrige 8 er i privat eje. Statsminerne frembringer 60 pct. af alt kul i Holland og beskæftiger ca. 42 000 personer af i alt ca. 56 000 i kulindustrien. Regeringen har for nylig nedsat en komité, som skal undersøge, om statsminerne kan få en anden status. Resultatet vil formentlig blive, at foretagenderne ændres til aktieselskab. Der er foreløbig ikke tale om, at staten skal sælge sine interesser i kulmineindustrien.

6. „Artillerie Inrichtingen“. Våben- og ammunitionsproduktion, oprettet 1679.
7. Statsgasbedriften, der opkøber jordgas fra olieselskaberne og distribuerer til kommuner og andre forbrugere.

Statsaktieselskaber.

1. Statsbanerne (Nederlandsche Spoorwegen).

Omkring århundredskiftet begyndte staten at konkurrere med de private jernbane-

selskaber for at kunne udøve en regulerende indflydelse. Under den første verdenskrig måtte staten skærpe sin kontrol med de private selskaber, og den deltog snart finansielt i disse. På grund af vedvarende underskud, som staten måtte dække, overtog den i 1937 begge de to store private selskaber og slog dem sammen med sit eget i ét aktieselskab, hvor staten har alle aktierne.

For tiden drives de nederlandske statsbaner med betydeligt overskud. Statsbanerne har ca. 29 000 ansatte.

2. Nederlandsche Bank.

Nederlandsche Bank var oprindelig en privat institution. I 1948 blev hele aktiekapitalen nationaliseret. Motiveringen var, at bankens private status ikke var i samklang med de vigtige opgaver, som den havde på landets penge- og kreditmarked.

Man har dog lagt vægt på at bevare bankens autonome stilling mest muligt. Den sorterer ikke direkte under finansministeriet. Den er (som aktieselskab) egen retsperson, og regeringen ligefrem ønsker, at bankens ledelse skal have selvstændige opfattelser.

Statsdeltagelse i anden virksomhed.

Ud over ovennævnte virksomheder, som er 100 pct. statsdrevne, deltager den nederlandske stat med større eller mindre andel i en række foretagender af højst forskellig art. Alle er aktieselskaber. Nedenstående opstilling er inddelt efter baggrunden for statsdeltagelsen.

- a) Staten finder det nødvendigt at føre overopsyn med en bestemt virksomhed. Herunder falder flyvepladserne, havnen i Vlissingen, flere kanalselskaber og lokale sporveje. I mange af disse tilfælde har staten tilvejebragt over halvdelen af kapitalen.
- b) Staten anser det for påkrævet, at en bestemt virksomhed fungerer tilfredsstillende, men afstår fra at øve direkte indflydelse på driften. Herunder falder de nederlandske sprængstoffabrikker (50 pct. stat), det nationale gasselskab (koordineringsselskab for landets gasforsyning, 40 pct.) samt et affaldstransportselskab til forbedring af mulden i provinsen Drenthe (skal nu afvikles).